

Učiteljski TOVARIŠ.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi poli. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 20.

V Ljubljani, 15. oktobra 1879.

Tečaj XIX.

F.

France Jeriša Detomil.

*

Žaluj! saj čuješ še, o Vila draga,
Njegove strune sladko-mil'ga glasa,
Ki v serce vlila ga ljubezen blaga
Do doma in slovanskega Parnasa!

* * *

„Bil je prijazen, poleten večer tistih let, ko se je vse jelo z združeno močjo truditi za dušno izobraženje naroda in množenje majhne literature slovenske. Na jasnem nebu je že lesketala svitla večernica, ko je družba mladenčev zapustila v černo haljino zavito Ljubljano in jo mahnila ravno proti Šiški, zibelki prvega našega pevca. Bili so dijaki, ki, doveršivši šolsko leto, so hiteli proti domu, vživljat tihega miru in pokoja. Ko so v mnogoterih pogovorih dospeli do Žibertovega doma, kamor so se bili nalašč namenili, stopijo v prijazno izbico in velé primesti vina, da ga popijó na srečno odhodnjo in v spomin pevcu, ki je prvi prebiral strune Apolonove. Sladko vince je bolj in bolj ogrevalo nadepolne mladenče in pogovori so začeli bolj in bolj gosti in veseli postajati. Tu prime mladeneč bistrega pogleda in zale ponosne postave kupico ter vstane rekoč: „Bog in narod ohrani v vednem spominu Vodnika, ki je prvi spoznal revšino domačega Parnasa, ter se trudil in postavil temelj, nad katerim se že dviga ozidje k čedni hišici“. To rekši zažvenketajo kozarci in iz vseh ust se začuje pesmica rajnega Prešerna:

V Arabje pušavi
Se tiček rodi,
V odljudni gošavi
Sam za se živi i. t. d.

Za tó so se verstile druge pesmi slovenske in nasledovali so pogovori, primerni enaki veselici. Kmalu vstane v drugo in nadaljuje: „Dokončali in doveršili smo ljubljanske šole, in mnogoverstni poklici bodo nas razkropili proč iz domovine v daljne ptuje kraje. Znabiti nam ne bo vsem dano, čez kaj let se zopet pozdraviti; enemu ali drugemu lahko prestriže neusmiljena Parka kratko življenje. Vendar naše delanje se nikar ne sme skerčiti; marljivo kot do zdaj nam naj bo pri sercu domovina in narod. V vzajemno pomoč podajmo si roké in pomnožujmo, kolikor nam je mogoče, domačo književnost. Da kratko rečem: Obljuba in ljubezen, katero smo si obljubili, naj nas strinjate do črnega groba!“ To izusti in vseh se loti nekaka otožnost in predčutje; vendar si brezskerbno podajo roké in obljubijo po njegovih mislih se ravnati.

Že je jutranje solnce skozi okna posijalo, kot bi hotlo z žarki poljubiti vsakega v družbici. Še enkrat so se poljubili s solznimi očmi, potem pa so se poslovili ter jo mahnili vsaki proti nasprotni strani v svoje rojstne kraje.

Preteklo še ni bilo celih čvetero let po tej dogodbici; slovenstvu je bila že prisijala svitleja zarja in vsega tega so bili mladi možje z veseljem doživeli. Zvestó so bili ohranili besedo; neutrudljivo so pisali za narod, da bi mogel kdaj stopiti v red omikanih rodov. Visoke misli so še skrivale persi mladih rodoljubov in hrepeneče so gledali prihodnosti nasproti, da bi skoro slovstvu posijalo rumeno solnčice. Ali žali Bog, da ni bilo vsim dano doživeti naših časov. Neusmiljena smert je pokosila ravno tistega izmed njih, ki je pred malo leti v Žibertovem domu govoril iskrene besede v mlade serca prijateljske. Mika znabiti bravca zvediti njegovo imé? Ne prikrivam ga mu. Bil je rajni, v Beču prezgodaj umerli pesnik in pisatelj, **France** (ne Luka, kar je po pomoti v. str. 43.) **Jeriša**.“

To je drugi spominek, ki ga je ranjkemu „V spomin Jerišatov“ zapisal Gr. Krek v Slov. Glasniku l. 1859 (zv. IV. št. 2); prvi pa se nahaja v Novicah l. 1855 (XIII, 73): „Iz Dunaja smo žalostno novico prejeli, da gosp. France Jeriša je ondi za kolero umerl. Nadepolni mladeneč — bil je še le 26 let star — ki se je zdaj po doveršenih pravoslovnih šolah pripravljal za gimn. učiteljstvo, je bravcem Novic po mnogih lepih spisih in pesmih tako dobro znan, da lahko sami cenijo veliko zgubo, ki je s smertjo njegovo zadela slovensko slovstvo. Po pravici poje na grobu prerano umerlega domorodca gospod Prostoslav Šmarski žalostinko: „Žaluj! saj čuješ še, o Vila draga itd.“ —

Rojen v Smledniku 3. aprila 1829 l., sin ubožnih starišev, a dečko bistrega duha je France Jeriša v šolah slavno napredoval ter vznášal se vedno med sedmerimi pervaki nad čerto ali med dijaki z odliko. Doveršivši licejo se je v Ljubljani nekaj časa samotež učil pravoslovja; podavši

se na Dunaj poprime se modroslovja, toda res prerano umre meseca septembra l. 1855. — Za dom in slovanski Parnas se je vnel l. 1848 in prenavdušeno jo je zabrenkal takrat narodni stražnik, F. Jeriša, v Novicah l. 15:

Ljubljanski učenci
svojim junaškim bratom na Dunaju.

Verli bratje! pripustite,
De tud' Krajske lire glas
Poje dela glasovite,
Sreč prihodnjih lepi kvas.
Polno, radosti pijano
Vam serce nasprot plami,
Vam do zadnje srage vdano
Vročó Vam daruje kri itd. —

Še bolj navdušeno pa vzvišano glasi se pesem „O slovenskim banderu“, natisnjena v Sloveniji 1848 l. 4, ktera v deseterih razstavkih naj se kaže tu na primer v prvih dveh pa v poslednjem:

Kaj viha mogočno se v sinji zrak
O blesku juterne zôre?
Kaj gleda zamaknjen Slovenec vsak,
De daleč kar iti ne more?
Kot orel strašán na višinah gorá,
Kot znamenje Silnoboga divjiga
O vrisku je trúm zazréti!

Kdo vriskal bi ne, glej! sončno bleši
Bandero Slovenije krasno.
Edinost, zvestoba, ljubezen plamí
Iz njega prečisto in jasno.
Slovenske edinosti bistri je zrak,
De zvest je, spričuje, Slovenec vsak,
Ki mater z ljubeznijo objame . . .

O ti veličanski svobodnosti znam,
Kdo b' te ne poljubil ognjeno?
Okrožva mladenča žareči te plam,
Do smert' te bo branil iskréno.
Naj strašniši osode divjá naj natók,
Pogrezne naj sinji nebes se obók —
Slovenje bandero ne pade!

V l. 10 pa je brati „Slovenska deklica“ (Sim slovenska deklica, — Minka mi je ime itd.), ponarejena po ilirski, z istim mičnim napevom (Ilirka). — Po prvi preiskreni navdušenosti jel je Jeriša marljivo pisariti v časopisu za mladost t. j. v Vedežu, kjer se je navadno podpisoval „Detomil“. — V l. tečaju l. 1848 se nahajajo v vezani in nevezani besedi mnogi njegovi res detomili spiski, n. pr.: „Mali kamnosek, lep izgled detinske ljubezni (I, 7. po Bednaru); Cvetje (l. 8); Oče in sin (l. 14. Basen); Odperto pismice gsp. vredniku Vedeža (l. 19.); Zvezdica (l. 22. Pesem); Na svetiga Miklavža večér

(l. 23. Obrazik iz kmetov); Hvaležna solzica cesarju Ferdinandu I. o Njegovim odstopu, in ljubezni iskrica novimu cesarju Francu-Jozefu I., darovani od slovenske mladine (l. 24. Pesem) na pr.:

Ferdinandu I.

Francu Jožefu I.

In glej, Ferdinandu péva
Vsako serce pesem živo,
On svobodniga je dneva
Zarjo vklical osrečljivo.
Oče dobri, ljubeznjivi!
Slavo tudi mi pojémo,
Vnétí tudi mi rečemo
S polnim sercam: Bog Te živi!

Angeljc naj svéti po pótih Te vódi,
Ljubezen narodov zvezdica Ti bódi,
Ki kaže Ti srečno rešenje 'z nadlóg!
Pretežko je délo, al' sladko plačilo,
Ko bode se v daljnim okrógu glásilo
Osrečeno ljudstvo: „Živi Te Bog!“

Drugo berilo in slovnica

za ljudske šole, izišlo na Dunaji v c. k. založbi šolskih knjig 1879. — Cena 35 kr.

Dasi je o tej novej slovenskej šolskej knjigi že gosp. Brezovnik v „Slov. Nar.“ precej obširno in temeljito pisal, naj se vendar še ob kratkem v „Uč. Tov.“ omeni nekoliko njenih lastnosti.

Težko, da prav težko smo slovenski učitelji pričakovali novih šolskih beril, kajti novi učni čerteži zahtevajo mnogo več in bolj razširjenega poduka na podlagi beril, kakor so obsegala dosedanja, že v minuli dobi spisana berila, zato s toliko večjo radostjo pozdravljamo ravnokar izišlo novo šolsko knjigo, ki se deli v berilo in slovnico. Tvarina je nabrana nekaj iz prejšnjih beril, nekaj pa iz „Cvetnika“, „Verteca“ in iz drugod, mnogo tvarine je predelane in predstavljene iz raznih bukvic in časopisov. Hvale vredno je imenovati, da je pod berilom zapisano tudi ime dotičnega pisatelja; naj otroci že v ljudskeji šoli spoznavajo pesnike, pisatelje in druge slavne može, kateri delajo z glavo in s peresom za duševni razvitek in blagor domovine; škoda je le, da tako ni pod vsemi berili. Se vé, da je nekatero berilo od dveh, treh ali še od več pisateljev; v takih slučajih naj bi se na pr. zapisalo J. J. po J. J. predelal ali tudi drugače v tem smislu. Vidi se sicer, da je končno šla vsa tvarina še skoz eno roko, a knjiga se vendar nij še popolnoma znebila posameznosti posameznih pisateljev, njih oblik in izrazov v pisavi, šolska knjiga bi si morala biti v oblikah in izrazih skoz in skoz dosledna.

Ta knjiga, ki je menda namenjena za tretje in četrto šolsko leto, je jako bogata građiva, zelo raznoterega v kratkih berilih, v vezanej in nevezanej besedi in se razdeljuje na sledeče oddelke: I. Povesti, pesmi in pregovori — skupaj 30 berilnih vaj. II. Človeško truplo*) jed in

*) Ali bi ne bilo bolje rečeno človeško „telo“? Dokler človek živi rečemo: človek ima dušo in telo — ne truplo. Kadar pa duša gre iz telesa (ne iz trupla), potem človeško truplo (cadauer) zakopljejo. — Pis.

pijača. To obsega že znano povestico *Kravár 14. beril. vaja. III. Dom.* — V tem oddelku se nahajajo berila: „*Hiša*“, „*Lastovkam*“ (pesem iz *Zvona*), „*Korist goveje živine*“, „*Konj*“, *Koliko stoji žrebé*, „*Ovca*“ in druge domače živali, in take, ki se navadno blizu dóma nahajajo bodi si, da so koristne, ali škodljive; *cvetlice***) itd., skupaj 26 beril. IV. *Polje, gozd in gore.* Tu se opisuje pomlad in zopet *cvetlice*, živali, ki žive navadno na polji in v gozdih, tako tudi nekatere rastline teh krajev, — skupaj 37 beril. V. *Nebo in zemlja* — obsega 24 beril. VI. *Domovina in zgodovina.* Ta oddelek obsega največ, 45 beril. Tu se govori nekoliko v obče o domovini, o stanovih, o občini, o kraji in deželi; tem nasledé kratki opisi posameznih krajev *Štajerske, Kranjske, Koroške.*

Realije, koje smo v prejšnjih berilih največ pogrešali, so tu še kol obilno zastopane.

Gledé zgodovine naj mi bo tu dovoljeno, da izrazim svoje nemerodajno mnenje. Tu se vverstujejo slike stare zgodovine iz gerških in rimskih časov; dasi so na osebah kakor so *Solon, Krez, Cir* itd. prav lepi značaji upodobljeni, bi se moralo vendar dajati prednost zgodovinskim slikam, katerih dejanje se je veršilo na naši domačej zemlji, katere so v bližnji dotiki z našimi pradedi, z našo domovino, z našo Avstrijo. Saj nam ne manjka domačih slavnih, skoz in skoz značajnih mož, katere bi si osmelo mogli jemati v izgled in posnemo. — Zgodovina se ima učiti (tudi nazorno) s pomočjo zemljepisja, zgodovinski nauk naj se sè zemljepisnim naukom razširja. Kje pa je na tej stopnji mogoče sè zgodovinskimi slikami zemljepisje združevati.

Med slovenskim ljudstvom je navada, da osebe, katere posebno s poštovanjem odlikovati hočemo, da óne osebe tudi v tretji osebi vičemo; in ako ravno so se že nekateri poprijeli neke bolj „nobelj“ šege, da otroci starišev ne vičejo, tako tudi stricev, tet itd. ne, se med ljudstvom vendar to nikakor udomačiti noče. No, naša nova knjiga v tem obziru ni popolnoma dosledna, enkrat viče n. pr. str. 16 *dejali so oče*; v drugo pa tiče n. pr. str. 24 *tvoj stari oče pa mora peš hoditi*, in str. 25 *Milika se spomni, da je teta bolana.*

Ne oziraje se na tiskovne pomote, katerih je precej, navajam le nekatera načela, po katerih je knjiga pisana ter nekatere izraze in oblike, katere jej služijo.

Med tem, ko pisatelji slovenski še niso edini v pisavi zaradi polglasnega *e* pred *rom*, naše berilo odločno *e* pred *rom* spušča; za *rom* vendar navadno piše samoglasnik, kjer ga eni pišejo, drugi ne, a v vsakdanjem govoru se navadno nikoli ne sliši, n. pr. *varičnost* itd. (*Zvon n. pr. piše brez i — varčnost v tekočem letniku str. 287.*) V besedi *varuh*,

**) Knjiga rabi skoz daljši izraz: *cvetlica*, ne *cvetica*.

kakor je pisano v dosedanjih naših berilih pa **u** vendar spušča (str. 97.) in piše: varh.

Pri stopnjevanji pridevnikov se pogosto rabi besedica **b o l j**, če ravno se da pridevnik popolnoma pravilno stopnjevati. (Str. 98. Dan je najdaljši, noč naj bolj kratka — in še na več drugih krajih.)

Predlog **s** in **sè** se menjava svojevóljno pred **z**, **s**, **c**, **č** in **š**.

Pisava **nj** je v primeri prejšnjim berilom redkejša, n. pr. se piše gnezdo (gnjezdo), nežen, a, o (nježen, a, o) zanka (zanjka) itd. brez **j**, isto tako tudi deležniki terpevno - pretekl. časa glagolov druge verste se pišejo sploh brez **j**, n. pr. pritisnjeni (pritisnjeni), napihnena (napihnjena), pripognen (pripognjen), potuhnen (potuhnjen), obrnena (obrnjena), pogrnena (pogernjena) itd. Tudi pri **l** je **j** sem ter tje izostal (n. pr. str. 87, V ta namen izkoplejo —).

Pri osebnem zaimku ženskega spola za tretjo osebo rabi daljšo obliko, kjer se sicer govori in piše navadno krajša n. pr. str. 9. Mala zaloga je nji kmalo pošla (ji je kmalo pošla); str. 47 Sama trava njej ni po volji (Sama trava ji ali jej ni po volji); str. 63 Cvetlice so . . . pa tudi po zimi cvetó nekatere, ako nje obvarujemo mraza itd.

Obliki ranjki in rajni se povóljno menjate str. 13 — molila je za svoje ranjke stariše — str. 22 pa: Še na smertnej postelji so mi rajni oče rekli . . . Tako se tudi v enem in istem berilu menjavate obliki zelijce in zeljice str. 16.

Oblike zategadelj, (str. 18) alj, kolj (str. 23 in 25) niso najnavadnejše niti v govoru niti v pisavi. Beseda **p o t** (der Weg) nam rabi v vseh treh spolih; v množini se vendar najnavadnejše piše in govori srednjega ali moškega spola. Str. 119 — popravljati pote in moste, — se ne sliši posebno prijetno.

Do sedaj smo imeli po šolskih knjigah in drugih za otroke namenjenih izraz šivelja, pozneje že tudi švelja, a zdaj smo pa dobili še tretjo obliko šivilja. Taka pogosta menjava in brez potrebno predelovanje izrazov in besednih oblik, gotovo več škoduje nego koristi. Čemu s takim novačenjem zmešnjave delati? Naj bi se ena oblika sprejela, in pri tej naj bi se ostalo.

V novo berilo je tudi precej novih in veliko nenavadnih izrazov vzetih; nekateri so celo težko umljivi. Nekateri takšne novejši besede in oblike so: **zamán** (zastonj, brezuspešno), **korun** (krompir), **vojke** (vajeti), **čakáni** (zobje), **kočej** (prasec, pujsek), **kabelj** (škaf, vedrica), **baš** (ravnotakrat), **češče** (pogosto), iz **objesti** in še drugih več. V takih slučajih, če se že jemlje nenavaden izraz, kateri se nahaja skoraj edino le v besednjakih, in še tu zavzima komaj drugo ali tretje mesto, a v vsakdanjem govoru in pisavi se ne nahaja, bilo bi potrebno, da se mu pridene tudi navadni, rabljivi izraz, kar pa novo berilo z jako malo izjemo opušča pojasniti.

V nekaterih berilih (posebno v prirodopisu živalstva) je jezik precej terd in izrazi težko umljivi. — *Puran* brusi razprte perutnice po tleh. *Kri* mu sili v glavo; glasno kavdrajoč nosi se mastito . . . Tukaj se dvojini ne daje njeno mesto, tudi nenavadni izrazi bi se morali pojasnjevati. — V berilu 52. se pravi: *Pes* je bolj podnevna žival — če pomislimo, da nam pes posebno po noči čuje in naše imetje varuje, bi ta stavek slobodno izpustili. — *Sneg* pada v plakticah (ali bi ne bilo bolje rečeno v kosmičih?) — Od teh divjih ljudi je šel velik strah itd. To se mi ne zdi dobro rečeno, kakor tudi to ne: Zato drže ščuke v posebnih ribnikih. Ali ni tu nemška beseda v slovenski obleki? V berilu „ovca“ se bere: *Kokoš* brani piščeta; ovca pa se ne upa postaviti se v bran za svoje jagnje. Ta terditev je enmalo pretirana, ni popolnoma resnična. Če ima ovca jagnje, se sicer plaho ozira po sovražniku, a se odločno zakadi v psa, če ji preblizo pride. — V berilu „gos“ pravi: *Gos* ljubi vodo, v katerej plava in roni. Zadnja beseda bi potrebovala pojasnila. — V berilu „konj“ se pravi: *Ko* (konj) začuje stanoviti glas . . . Beseda stanoviti nikakor tu ni na svojem mestu. — Nekoliko nižje pa pravi: tudi meso (konjsko) je užitno, če tudi ljudje za nje ne marajo posebno. — Takšnih in enakih težko umljivih stavkov in izrazov se v knjigi nahaja precej.

V pridjanej slovnici, o katerej pa morda pozneje enkrat kako besedo, se rabi samostavnik otrok srednjega spola, kakor se tu in tam tudi govori — str. 162. Otrok se je opeklo. Jabelko se jemlje v ženskem spolu n. pr. Jabelka je rudečelična str. 161.

Vse tu navedene in druge ne omenjene malenkosti vendar veljavo skupnega dela ne zmanjšujejo. Knjiga je pripoznave vredna in slovenski učitelji bodo izdajatelju hvaležni. — Vendar bi bilo želeli, da bi se tiskovni pogreški in druge neprilичnosti popravile, predno se knjiga v razprodajo dá, da potem dobomo čitanko brez pogreškov, v lepem gladkem in slovniško - pravilnem jeziku.

V. J.

O porabi berilnih knjig na ljudskih šolah gledé spisa.

(Konec.)

V II. razredu dobe učenci v roke knjigo ki se glasi: „Pervo berilo in slovnica“. Kar se berila samega na sebi tiče, obseza jako malo pripravnih tvarin za spise in učitelj je primoran po svoji previdnosti za ta razred in otroškemu umu pripravljene tvarine preskerbeti, da otroci na podlagi tvarine, ki so jo v I. razredu prebavili, v tej stroki nadaljujejo in višje stopajo. Mnogo več gradiva pa ponuja, na koncu berila pridjana slovnica, za ta uk. Pa s tem gradivom se še le tedaj mora pričeti, ko so otroci že nekoliko pojmov o slovnici dobili. Do tega časa naj bi pa

učitelj v tem razredu na ta način napredoval, da otroci na pismena vprašanja pismeno odgovarjajo, kakor na pr.: Kakošna je ta ali una reč ali oseba, iz česa je, čemu je; kaj dela ali kaj se z njo godi? Iz več takih dobro med saboj zvezanih vprašanj in dobro izdelanih odgovorov nastanejo kratki popisi. Dalje naj pusti učitelj učence kako kratko berilo, kakor „Stara verv“, ali „Starček in smert“, ali „David in Jonatan“ ali kaj takega enakega na pamet od besede do besede se učiti in potem naj reče otrokom, zdaj pa spišite to berilo, kterega ste se učili brez knjige na vaše tablice ali zvezke. In še dalje naj ukaže učitelj otrokom kako kratko berilo, ktero je poprej z otroki dobro obdelal ne od besede do besede, ampak samo po zapopadku kakor in kolikor si ga je kateri zapametil, na zvezke spisati. Ko so pa otroci že nekoliko pojma o slovnici dobili, naj izdelujejo tam navedene naloge, in se bodejo s tem ob enem vadili v slovnici, spisji in pravopisji, te vednosti so si v tako ozkeje zvezi med saboj, da vsaka za se brez druge vso vrednost izgubi, in dosegla se bode na ta način tako zvana „concentracija“, ktera nareja vsak poduk živahnejši in mikavnejši. Po tej poti bi učenci dospeli zopet nekaj korakov bližej do predpisanega smotra v spisji.

Na podlagi „Drugega berila“ v III. razredu učitelj zopet le malo more storiti v spisji in zopet je primoran po svoji razdelitvi v tej stroki postopati. Na podlagi te knjige pusti on učence berila, ktera so pisana v vezanej besedi, v prozi izdelovati. Popise, ktere so otroci v II. razredu še bolj primitivno in kratko izdelovali, naj v III. razredu bolj obširno izdeljujejo. Dalje pa ponuja ta knjiga prilično mnogo tvarine v tem, da se otroci vadijo podobnosti in različnosti med dvema rečmi iskati, kakor ravno n. pr. pri rastlinstvu. V čem ste si pšenica in koruza podobni, v čem različni, tako proso in ajda in več takih. Pa ne samo pri rastlinstvu, ampak tudi pri drugih rečeh naj reče učitelj podobnosti in razlike iskati in take naloge pismeno izdelovati. Na ta način bode učitelj budil pri učencih dostojen dovtip, kateri je za društveno življenje mnogokrat neizogibno potreben.

Ko so otroci to tvarino od I. do III. razreda dobro prebavili in se v njej izurili, ogladili in pripravili, so si še le prav za prav pot do spisja v ožjem pomenu, ktero bodo v javnem življenji manj ali več potrebovali, namreč do pisem bodi si do navadnih, opravičnih ali javnih. Učitelj naj začenja že v III. razredu, če ne že popreje s pismi. Zdaj naj učitelj otrokom natanko razloži pravila, katere zadevajo notranjo in unanjo obliko pisem, da ne bodejo v tej zadevi, tako nevedni, kakor se zdaj nahaja mnogo ljudi, če prav pisati znajo, pa vendar ne morejo poštenega pisma skupaj spraviti. Ne bodem tukaj našteval, da naj učitelj napeljuje otroke, da morajo pisma raumljivo, spodobno, priljudno, pošteno in pametno itd. pisati, ker preverjen sem, da to ve vsak mojih sokolegov in se navod

za ta nauk tudi v vsakih pisemskih bukvih nahaja. Ravno tako kakor pri notranji obliki morajo otroci pri vnanji obliki pazni biti, da pravo in očem prijetno zadenejo, za to je pa vaje, da mnogo vaje potreba, ker le vaja človeka izuri. Da se pa otroci privadijo, treba je mnogo šolskih in domačih nalog. Pri izdelanih nalogah naj učitelj vestno podčrta napake, ktere naj otroci potem ali sami ali z učiteljem skupno v šoli popravijo. Pod nalogo naj jim tudi red zapiše; to jako veliko pripomore, da otroci pridno in pazljivo naloge izdelujejo. Vsaj to je znano vsakemu iz med nas iz časa našega šolanja, kako smo se razveselili dobrega reda. Ako je bil pa red slab, smo si pa tudi prizadevali, popraviti ga v prihodnje. Na ta način bi bila tvarina za vsakdanjo trirazredno ljudsko šolo po tem boljsem obdelana.

Ostane nam zdaj še ponavljalna šola oziroma IV. razred. Po določenih šolske postave se ima mladina v tej šoli učiti ali boljše rečeno ponavljati ima tiste predmete, ktere najbolj potrebuje za vsakdanje življenje. Gotovo je ena naj potrebnejših ved za vsakdanje življenje, spise. Tu naj otroci pridno ponavljajo, kar so se učili v prejšnjih razredih in naj se urijo dalje v pisanji opravičnih in javnih pisem. Ako so se otroci na ta način spisja navadili, ne bodejo ga tako kmali pozabili, zato ker ostanejo vedno v vaji. Kolikokrat je primoran človek v svojem življenji pismo tega ali drugega zapopadka pisati, ali narediti zdaj pobotnico, zdaj spričevalo, zdaj pooblastilo itd. Kdor se pa tega poprej ni učil, stane ga to potem mnogo časa in denarja. Pa ne le učencem samim bode ta vednost koristila ampak tudi šolske stvari, ker sprevidili bodejo starši, da se otroci res nekaj v šoli učé in ne bode se slišalo več godernanja: moj otrok že hodi šest let v šolo, pa še najmanjšega pisma ne zna pisati, ampak slišale se bodejo nasprotné besede: moj otrok je hodil v šolo pa se je tudi kaj naučil. Na ta način bode nehalo merjenje proti novi šoli in šolsko obiskovanje se bode za mnogo boljšalo. T. Ž.

Dopisi in novice.

— **Iz Ljubljane.** Dragoljubci — kakošni so? Slovenci imamo sedaj že nekaj primernege berila za našo mladino, vendar v primeri z družimi narodi še premalo. Ta tožba je opravičena, a tožba nič ne pomaga; kakor nikjer, tako še tukaj naj menj. Treba se je ganiti, treba je delati. Ali kje in kako začeti? — Za odrasčeno ljudstvo, učno in neučno, skerbite dve krepki družbi, Mohorjeva bratovščina in Matica. A kdo bo skrbel posebej za mladino? Menda, kakor do zdaj tako zanaprej le zmir posamezniki, katerim se je pa razun obilnega truda še večkrat denarne zgube bati.

Razun družih moramo v najnovejših časih posebno slavno omeniti marljivega g. J. Tomšiča, ki nam že 9. leto s toliko pridnostjo, spretnostjo in vstrajnostjo vreduje mladinski list »Vrtec«, in kateri se je ravnokar lotil novega, veliko dobrega obetajočega dela pod naslovom »knjižnica slovenske mladine«.

Pervi zvezček — »Dragoljubciv« — so vsi časniki z živo pohvalo pozdravili, le dunajski »Zvon« ga je skušal nekoliko potopiti; mladina ga tudi z veseljem prebira in upamo ne brez koristi. Da bi se le hitro razširjalo to dobro došlo delce!

Z veliko radostjo pozdravljamo novo početje g. Tomšiča, in zakaj posebno, se bode nekoliko razvidelo iz opazek, ki jih hočemo »Zvonovim« terditvam nasproti tu postaviti.

Kar originalnost zadeva, smo z »Zvonom« enih misli, da gledé tacihs spisov ne smemo tako ostri biti: kaj se zmeni in kaj vé mladina za original! Da je le mikavno, da je le podučno in blažilno, naj bo mladina zadovoljna in ž njo vred mi, ne vprašaje, kdo je začetnik, kdo posredovalec tega ali onega spisa. Tudi sicer je s temi original — posebna reč. Komur je do tega, da pridobi slavo sebi in svojemu narodu, mora že biti originalen ven in ven; kdor pa po svoji moči želi le koristiti, mu nikar ne zamerimo, če nam drugod nabranih biserov prinese v domači posodi, ali če krasnih tujih cvetlic previdno presadi v naš vert: da so le pravi biseri, da so le zlahtne cvetlice. Stokrat boljše, da nas lepa prestava kratkočasi in blaži, kakor bi nas prazni in suhoparn »original« dolgočasil ali še pohujšal. Sicer bi se pa tudi tako zvanim originalom večkrat prav dobro podala primera slabo namalanega in zato podpisanega petelina: zgoraj je zapisan original, spodaj ga pa najti ni, vsaj bistro oko ga ne spregleda.

Pa berž spet k »Dragoljubcem«. Ves daljši spis v Zvonu, ako ga prav umemo, očita g. Tomšiču (če zdaj originalnost na stran pustimo) le dve glavni reči: *a*) da mu otroci premodro govorijo, pa da *b*) prepobožni preveč moralizujejo.

Za prvo terditev, menimo, da g. S. nima terdne podlage, za drugo terditev pa ima sicer podlago, toda trohnelo in červivo, podlaga za to terditev je liberalizem in njega kovačnica — protozidarstvo.

Zakaj se neki g. S-u dozdeva Rodovanček s tovariši svojimi tako moder — premoder? Ali je govorjenje teh priprostih otrok res tako nenatorno, otrokom nenavadno, nedosegljivo? Jaz bi rekel, da ne.

Pervič g. Tomšič ni dal Rodovančku in nobenemu njegove mlade družčine rojstnega lista, da bi se moglo reči, kako naj kateri svojim letom primerno govorijo. Misliti se je, da so le ti otroci, kojih otročje-botanični ekskurs za materno godovno se tu popisuje, že nekoliko spodrastli, taki, ki so se že kaj učili; saj Franjica pripoveduje, koliko skerb so imeli mati ž njimi, ko so bili še majhini in malozmožni, in ona mora že vedeti kako in kaj je bilo, saj zdaj sama vidi vse tisto nad »malo Anico«. Kaj se ve, znabiti je bil že kateri v »petem« razredu ljudskih šol. Takih otrok možganom smemo že kaj zaupati. Kaj taki šolarji znajo nam dokazuje Zvon sam v 19. številki. Janko napravi za novčice — v šolski hranilnici nabrane — svojemu nevednemu očetu za god novo obleko. Take hranilnice menda so le v ljudskih šolah, kjer so; in vendar »pob« tako prebrisano govori, da bi tudi marsikteremu jezičnemu doktorju njegov jezik pristoval. Znabiti velja: Duo cum faciunt. —

Drugič g. Tomšič naravnost citira vir, kjer so otroci zajemali svojo »modrost«. Da bi si sami zmislili take vzvišene »idealne« navke, bilo bi res nekoliko salomonsko; a če so jih slišali od svojih odgojiteljev, je čisto prav in naravno, da jih o priložnosti porabijo in ponavljajo. Radovanček pravi: »Slišal sem itd.; Marija je splela venec iz samih dihtečih dragoljubcev in podarila materi proséc jih, da jej povedo, kaj značijo te prelepe bele cvetice«. Mati jej povedo, in kar

mati povedo, sme otrok že še komu povedati. Enako si lahko tudi pri drugih otrocih mislimo; pri vsakem posebej ponavljati, bilo bi dolgočasno, kar odveč. Teda takov pogovor ni bil tako neveden in napačen. Dokler se bodo otroci radi pogovarjali v naukih, ki so jih slišali iz ust dobrih staršev in učiteljev, nas naj nikar ne skerbijo; vsaj ne bodo imeli časa se pomenkovati o slabih rečeh n. pr. taci, o kterih sv. Pavel pravi, naj nikdar na jezik ne pridejo kristjanu itd. O, česa že dan danes desetletni otroci ne vejo in ne znajo! Sploh otroci radi poprašujejo, zakaj to, zakaj ono? in vselej jim ni mogoče odgovarjati z lakoničnim »zato, ker je«.

Tretjič ne vemo, kaj bi z »licemerstvom«, katero g. S. podtika ali že zdaj ali pa kot nasledek takim pogovorom? Ker ni razložno povedano, kam tako moli to nemajhino očitjanje, tudi ne moremo dalje soditi, le to naj samo povem, da meni je precej, ko sem zagledal to besedo na takem mestu, na misel prišla tista nesterpljiva judovščina itd., ki ima že več časa to besedo za jezuite in dosledno za katoličane sploh.

Pa kakor rečeno, to so bile le moje misli med branjem dotične razprave in v tem me nekako potrdi druga terditev, da moralizovanje ni pedagogično v mladinskih spisih.

Preveč moralizovanja in poleg tega znabiti celo dolgočasno suhoparno spisanega tudi mi ne maramo; kajti preveč še s kruhom ni dobro. A da bi se postavilo vse mladini namenjeno pisanje na gola suha in merzla tla modernega naturalizma, zoper to pa protestiramo.

G. S. pravi, da mu gre za načela, nam tudi. In ker si ravno v načelih nismo edini, se nam je potrebno zdelo v pedagogičnem listu spregovoriti besedo. S tem nikakor ne mislimo prepričevati učenega gospoda, ker trebalo bi daljših refleksij. Svetujemo mu le, naj bere poleg izrečno neverskih pedagogov še katoliške jako učene možake, n. pr. obširna in temeljita pedagogična in filozofična dela g. Stöckla, ali Rolfus: »Realencyclopaedie des Erziehungs- und Unterrichts wesens nach kath. Principien«, ali kar so pisali Alleker, Kehrein, Kellner itd. itd. Znabiti se prepriča, kakor smo mi prepričani: da le katoliško-kerščanska načela zamorejo rešiti narode pogube; pri tem pa mora kerščanski duh, če hoče kaj hasniti, že v mladosti, že otroka vsega prevzemati, mora biti povsod vodilo in kermilo njegovemu mlademu življenju. Če se bo dalje paganstvo pridigovalo, tako, kakor se je zdaj začelo, bodo kmali narodi v tisti gnjilobi se valjali in ginili, kakor nam jo je g. prof. Wiesthaler o Rimljanih (še preveč nagostno) popisaval. (Konec slédi.)

— **Vdovsko učiteljsko društvo** je imelo občni zbor 25. p. m. Po sv. maši se zbere okoli 20. udov vdovskega učiteljskega društva v sobi katoliškega društva. Presedoval je v. č. g. prošt dr. Anton Jarec, ki je v prijaznem nagovoru pozdravil navzočne, povdarjal namen društva. — Tajnik in blagajnik učitelj Močnik prebere društveni račun in pojasnuje posamezne točke primerjaje točke lanskega računa z letošnjimi, rekoč: lan. leta najdete v računu pod t. 7: 100 gl. 80 kr. v srebru. Letos pa to ni ločeno, ker srebro nima aziije in tistih 100 gl. 80 kr. je kar prišteti drugi gotovini v bankovcih, kar znaša 378 gl. 72 kr. V kasi ostane denarja 389 gl. 7 kr.

Lan. 1. je bilo dolžno pismo s 124 gl. a g. Vranič je vže 1. l. mesca septembra vrnil kapitala 50 gl. in za ostalih 74 gl. plačal na obrestih 4 gl. To sem letos v račun vzel. Mesca septembra t. l. je plačal ves dolg namreč še ostalih 74 gl., katere boste najdlji v računu prihodnjega leta. — Za koliko je premoženje zrastle, to kaže račun v točki 12 in pri vsoti.

Društvo šteje 65 udov. — Pristopil letos ni nihče. Gospode, ki so za več let na dolgu, sem zbrisal, ker so molče izstopili. — G. Jerom p. l. pristopivši je umerl m. junija. Ranjki niti 1 leto ni bil ud, tedaj se vdovi in otrokom postavno ne more nič spoznati, izplačal sem vdovi vplačani znesek 46 gl. — Podpiranih je bilo letos 8 vdov po 80 gl. na leto in 18 sirot.

Kakor se iz računa vidi, znaša letnina in vstopnina družtvenikov 417 gl. a potrebuje se 990 gl., zmanjka tedaj 573 gl., to pa se poravnava z obresti od obligacij, ki znašajo 1424 gl. — Za 903 gl. 5 kr. se je nakupilo obligacij nominalne vrednosti 1400 gl. Ako se teh 1400 gl. prišteje k obligacijami pret. leta nom. vred. 35.850 gl., dobi se vrednost obligacij s 37.250 gl. Med troški lan. l. najdete tudi 2 gl. za pisarno, to se porabi za tiskanje računa. Na dolgu letos ni veliko, a to so udje, ki so prosili odloga, mislim da jim uže smemo enkoliko pregledati.

Predštevna ne pokladam, ako smert ne bode nemila, ostane trošek, kakoršen je bil dosihmal. O izvanrednih troških bomo govorili pri posameznih točkah.

Odborovih sej je bila le jedna (3. julija). Nenavadnih stvari ni bilo, tekoča opravila sproti opravljamo, važneje stvari pa prihranimo občnemu zboru, ni bilo tedaj posebnega vzroka odbor sklicevati.

Omenim naj še, da se je predstojništvo v priliki 25letne poroke Njiju Veličanstev poklonilo deželnemu predsedniku, ter izročilo v imenu društva tam svoja vdana voščila. Dobili smo zato zahvalno pismo enako drugim društvam, ki se shranjuje med pismi.

Konečno naj še povem, da se g. Vranič iz Šentruperta, ki nam je ves posojeni kapital z obresti vred plačal, zahvaljuje za pomoč, skazano mu v časi potrebe; hoče še ud ostati in ob pravem času letnino plačati.

Prestopi se potem na dnevni red:

1. Učitelju v pokoji, g. Jožefu Krausu, se dovoli glede na §. 12 st. 11 n. dr. pravil 80 gl., a zbor se nikakor ne zaveže, da bi mu o letu osorej zopet dovolil 80 gl., to velja le za sedaj, ko je zares v nevgodnih okolistavah, ker imenovan §. določno govori, da se določi od slučaja do slučaja.

2. Vdovi Jeromovi se dovoli na njeno prošnjo milodar 20 gl. enkrat za vselej. Vendar ni bilo brez živega nasprotovanja, ter so navzočni poudarjali, ako se eni vdovi privoli pomoči, ki ji ne gre, potem pride druga, tretja i. t. d. Vsacega zakonskega družeta je dolžnost, da skerbi za svojo obitelj; ako ni tega storil, društvo potem ni dolžno, zamude drugih popravljati. Vender ko pervosednik še enkrat poudarja, da to velja le za sedaj in slišati je bilo, da učitelji iz okraja še sedaj nekoliko skerbe za zapuščeni siroti, je bil predlog z večino sprejet.

3. Prošnja vdove Stamcarjeve za pokojnino se zaverne, a siroti Fidel roj. 1863 in Antonija roj. 1865 bote dobivali do 18. leta namesto 12 gl. v prihodnje po 20 gl. na leto.

V pregledovalce računa se volijo g. g.: Zarnik, Kovšca in Papler. Vskli-koma se voli v pervosednika v. č. g. dr. Anton Jarec, in v tajnika učitelj Močnik. V odboru ostanejo dosedanji g. g.: Janez Borštnik, Jernej Čencič, France Govekar, Blaž Kuhar, Andrej in France Praprotnik in Janez Tomšič.

Pregledovalci pregledajo in popravijo račun tako, da je prihodkov 2274 gl. in troškov 1895 gl., gotovine v blagajnici 379 gl. 7 kr., kakor je bilo v dnevniku a ne v tiskanem poročilu zaznamovano.

Med zborovanjem je došel telegram z Notranjskega, ki se glasi: »Rož domačih, krasni, Bog te živi! Rant, Grebenec«, ki je vzbudil občno veselost.

Za vdovskim društvom je zborovalo slovensko učiteljsko društvo. Predsednik, g. Govekar, učitelj na Igu, pričel je zborovanje s prijaznim nagovorom, omenil društvene delavnosti, ki se je versila na pedagogično-literarnem polji.

Blagajnik g. J. Tomšič, učitelj na c. kr. vadnici, poroča o denarstvenem stanju ter pravi, da ima društvo po odbitih troških, še 110 gl. 60 kr. v gotovini svojega premoženja. Troški iznosijo v vsem skupaj le 7 gl. 60 kr. Društvo šteje 41 udov, ki so redno svoj letni donesek odraštovali, a blizu 40 taci, ki letnine niso še plačali, a vendar pravijo, da so še zmirom udje slov. učit. društva. Zna se, da ti niso ne krop ne voda. — Pri razprodaji knjižice cesarja Franca Jožefa I. ostalo je društvu 48 gl. 62 kr. čistega dohodka, a nekaj ima društvo še dobiti, ker od nekaterih naročnikov denar še ni došel. Posebnih troškov ni imelo društvo letos, razven tega, kar se je izdalo za »Spammer's Conversations-Lexicon«, ki je pa zdaj kompletan ter ne bo imelo društvo v ta namen troškov več.

Tajnik M. Močnik, mestni učitelj, govori o društveni delavnosti p. l. ter jame pripovedovati: P. l. smo imeli občni zbor 26. septembra; v odbor je bil voljen Govekar (predsednik), Kuhar (podpredsednik), Tomšič (blagajnik) in Močnik (tajnik); odborniki so še bili Borštnik, Čenčič, Lapajne, A. Praprotnik, Feliks Stegnar. Pri tem zboru sem rekel: Delavnost odborova je bila neznatna, a v pretečenem letu se je marsikaj na bolje obernilo, in delavnost je bila nekaj bolj živa. — Po novem letu smo se zbirali prvi četrtek vsacega meseca. Pri teh shodih smo se pogovarjali, kaj spraviti na dan, da bode učiteljem služilo pri slovenskem poučevanju, kajti v tej stroki nam skoraj vsega manjka. Ako nismo mnogo dosegli, naj se vsaj gleda na dobro voljo, ki je odbor tukaj vodila, a nekaj smo vendar dosegli. Izdali smo namreč: »Zemljepisno začetnico«.

Udje našega društva so dobili po 1 iztis, nekaj malega se je tudi razprodalo. Računa o tem še ni. Drugo kar je društvo založilo in izdalo, je knjiga: »Cesar Franc Jožef I.« Spisal je knjigo g. Josip Ciperle, učitelj na Dunaji, čitateljem našega lista dobro znan sodelavec. Ker se nam je njegov rokopis nekaj pretesen videl, smo mu nekaj dodali, ter mislimo, da ima knjiga tudi nekaj vrednosti po slavnosti 24. aprila. — Knjige se je več razprodalo, kakor smo se nadejali, tedaj je bilo nujnega dela potreba, ko se je knjiga v drugič natisnila in razpošiljala. Pri tem je največ pomagal z delom in svetom odbornik učitelj g. Stegnar. Naj več so knjige pokupili slovenski Štajerci, še celó iz krajev, ki so napol ponemčeni, smo dobili naročil. — Koliko je društvu ostalo pri tej knjigi, vam je povedal društveni blagajnik, a to nam je bila postranska stvar; poglavitno nam je bilo to, da tudi slovensko učiteljsko društvo ni hotelo zaostati pri taki zgodovinski svečanosti, kakor se je versila 24. aprila, ko so vsi narodi mnogojezične Avstrije po svoje skazovali vdanost presvitlemu vladarju in prevzvišeni carinji. Gosp. Levičnik iz Železnikov je podaril društvu svojo kompozicijo: »Glasi radosti o vernitvi Nju ces. kralj. apost. Veličanstev Franc Jožefa I. Elizabete med Kranjce 1. 1857«. Vsak društvenik je dobil po 1 iztis te kompozicije, ki se po svoji zunanji obliki priporoča.

V kratkem bodo dobili društveniki »Podučno berilo«, ta knjižica obsega berilo za mladost bolj moralnega obsega, pa tudi nekoliko iz prirodoписа in naravoslovja. Društvenikom pa je menda iz odborovih poročil znano, da mislimo v prihodnje tako berilo izdajati v snopičih, ako najdemo kaj podpore in simpatije pri sobratih. Kaj ima priti v tako berilo, razložil sem v l. 15. in 16. »Učit. Tov.« t. l. Vabimo tedaj tovariše, naj nam pošiljajo primernih sestavkov iz

zemljepisja, prirodoepisja in prirodoslovja, da bomo poslano gradivo vredili. Ponavljamo pa svojo prošnjo posebno do mlajših učiteljev, ki so se več učili, kakor starejši, ter jih vabimo, da pridno sučejo svoja peresa, ter svetu pokažejo, da slovenski učitelj ni zadnji med svojimi verstniki v Avstriji. — Za terminologijo nam izvrstno služijo knjige, ki jih je izdala Slov. Matica: »Prirodopis živalstva in rastlinstva«, »Schoedler-jeva: Botanika, Zoologija in Fizika«. Gotovo so vsem znane »Jesenkove« knjige; isto tako tudi občna povestnica, katero spisuje Mohorjevemu društvu profesor Staré; »avstrijsko zgodovino«, spisal J. Kersnik, je dež. šl. svét razpošiljal šolam po deželi. Dasiravno nam mnogo, mnogo primanjkuje, imamo pa vendar le nekaj knjig, katere slovenski učitelj lahko porabi, in so sedanji učitelji, kar se tega tiče, veliko na boljem od starejših. Izgovor ne velja tukaj: tega me moji učitelji niso učili; od teh bukev mi niso nič povedali. Skerben učitelj si sam išče potov, zadosti mu je, da sme poučevati v materinem jeziku, in tega mu na selskih šolah nihče ne brani. Slovenski učitelj mora vendar poznati domače slovstvo; ako je učiteljem kaj mar narodovo izobraževanje, morali bi zahtevati, da bi po učiteljskih bukvarnicah imeli »Matičine«, po šolskih pa »Mohorjeve« knjige. Učitelji pristopite k domačim literarnim zavodom a nikar ne pričakujte, da bi se vam slovenske knjige podarovale, pri tem ko imate za knjige, v tujih jezikih pisane, denarja na razpolaganje.

Omeniti moram še trudapolnega dela, katero si je društven odbor naložil, ko se je lotil poslovenjenja II. verste »Hartingerjevih« kmetijskih tabel. Odborniki so teh 14 tabel med se razdelili ter jih poslovenili, vse te table sva z odbornikom g. Stegnarjem pregledala. Te table obdelujejo: tiče koristne in škodljive (2 tabli), domačo perotnino (2 t.), konjerejo (2 t.); oljko, pridelovanje pese, gospodinjstvo, predivstvo, sadni špalir, tabak, ovčjerejo in svinjerejo. — Nekatero stvari na teh tablah zelo zanimivajo, je pa tudi na teh tablah tako berilo, vzlasti, kar se živinoreje tiče, kakoršno noben učitelj ne bode učencem razlagal. Kmetje se sicer nad takimi stvarmi ne pohujšajo, a berilo o tem se ne razpravlja vpričo šolskih otrok, marveč pri odraslenih v kakšni strokovnjaški šoli. Učitelji so sicer kupovali po naročilu šolskih oblasti te »Hartingerjeve table«, če jih niso v dar dobili, a table so skoraj po nedolžnem visele na šolski steni in zapisane v šolskem inventarju. Nemški slog je na teh tablah tako zapleten, da se na prvi mah vidi, ka teh tabel ni zložil tak, ki mladino poučuje; poslovenjenje ni bilo kaj lehka stvar, drugič je pa tisek tako droben, da mora otrok zelo bistroviden biti, da more v daljavi kakih 3 mtr. to brati. Skušnja zmodri. Sedaj so jeli za šole delati velike slike, na listu je samo po jedna. Za šolo so le velike slike, one na »Hartingerjevih tablih« so premajhne. Ker se pa ni nadejati, da bi se izdale večje slike na »Hart. tablah«, ostanimo sedaj le pri tem, kar se da doseči, ako se imenovana (II.) versta poslovenjena sprejme. Berilo ki pojasnuje slike, naj bi bilo sicer na tabli tiskano, a učenci (odrasli) bi imeli imeti tudi to berilo v posebnih odtisih, le tako bi »Hartingerjeve table« kaj koristile. Korist nemškega branja na teh tablah v selskih ljudskih šolah je prav pičla. Delati moramo tedaj na to, da bode za poučevanje posebna ročna knjiga, katero bi otroci pred sabo imeli, ko učitelj slike na tabli kaže in razlaga.

Taka je bila delavnost odborova v pretečenem letu, storili smo, kar nam je bilo moči v sedanjih okoliščinah; kazali smo tovarišem pot, po kateri naj hodijo, a serca za narodnost, za nesamopridno delavnost dati ne moremo temu, ki v prvi versti gleda le na to, ter povsod vpraša, kaj mi bode to ali uno

hasnilo ali koristilo, morda še celo škodovalo. Tudi zaspanega ne moremo zbuditi k delavnosti. Kdor sam v sebi ne čuti potrebe delavnosti in napredovanja, dela le toliko, kolikor mora. Ljudi takih, ki pri svojem delu gledajo bolj na občno korist, kakor sami na sebe, je bilo vsak čas le malo; le veseliti se imamo, da se taki nahajajo med Slovenci.

Potem se prične razgovor o poročilih. Blag. g. Tomšič daje potrebna pojasnila zastran »Zemljepisne začetnice«, rekoč: Odbor ne smatra te knjige za poučno knjigo po šolah, marveč za kak návod učitelju, dokler se boljša knjiga ne izda. — Učit. g. Suhadobnik pravi: »Učit. Tov.« naj bi bolj redoma prinašal razpise in premembe, potem bi učitelji ne bili prisiljeni, deržati si drugih listov. M. na to odgovori: Razpise ima prva uradna »Laib. Zeitung«. Premembe pa prinaša precej prvi ali drugi dan, ko izide, »Laib. Schlzgtg.«. — Premembe razglaševati prej, ko so po vradnih listih, je stvar zelo kočljiva in ima svoje pomislike; iz okrajnih šolskih sej pa res nimamo rednih poročil; prijatelje našega lista tedaj pri tej priliki vljudno prosimo, naj nam o teh sejah kaj poročajo, namreč stvari, ki niso vradna tajnost, v zadrege nečemo nikoga spravljati, raje smo kasni, kakor indiskretni.

Odb. g. Lapajne govori o društveni delavnosti ter omeni, da je tukaj tudi prilika, govoriti v prihodnji delavnosti odbora, kar se tiče časopisa i. dr. Tajnik Močnik pravi: Taka nadrobna vprašanja naj se izročajo prihodnjemu odboru, stvar hoče dobro premišljena in preudarjena biti, vse ob svojem času. Gosp. Tomšič je zoper, in predlaga razgovor o prihodnji delavnosti, rekoč: Prihodnjemu odboru naj se pot pokaže, po kateri ima postopati. Potem jame govoriti g. Lapajne bolj obširno, hvali in graja »Učit. Tov.« in na zadnje stavi svoje predloge: 1. Za vredovanje »Učit. Tovariša« naj se sestavi posebni odbor. 2. Društven predsednik naj bode v Ljubljani. 3. Naj se najme društvena soba. — Gosp. Tomšič govori zoper te predloge naj bolj iz denarstvenega ozira, ter kaže, da je z društvenim premoženjem nemogoče časopis zalagati in vzdrževati, tudi redakcijski odbor bi bilo težko sestaviti, kajti ta odbor bi imel skrbeti zmirom za potrebno gradivo, in biti odgovoren za vredovanje. Tajnik g. Močnik, ki vreduje »Učit. Tov.«, daje razjasnila kar se tiče založništva in vredovanja. List se tiska v 217 iztisih, toliko kaže poslednja številka. Ako se odštejejo listi, ki se dajejo za zameno, vredniku drugih listov, ali sicer brezplačno, ostaja kakih 180 plačnikov. Iz tega se vidi, da založnik nima nikake koristi od lista i. t. d. — Veliko bolje pa je, kar se tiče duševne podpore. List ima svoje stalne in zanesljive sodelavce, in ko bi nam kdo hotel list zalagati, bi ga lahko po 3krat na mesec izdajali. Vredništvo sem prevzel l. 1873 in list je dobil tisto leto dva konkurenta, nemškega in slovenskega, a prijatelji »Učit. Tov.« niso zapustili in list si je ohranil svoje stare naročnike iz med učiteljev. Odb. g. Lapajne govori dalje ter nekako pravi, da »Učit. Tov.« vse preveč diši po klerikalizmu, da je premalo učiteljski list, učitelji ne marajo zanj, ker se ne poteguje za nove šolske postave, ter pravi, jaz pa sem za nove šolske postave; »Učit. Tov.« je na sumu, da želi cerkvenega nadzorništva, a učitelji so radi svobodni, kakor uradniki. Štajerski učitelji hočejo osnovati nov »šolski list« v slovenskem jeziku, morda bodo to misel popustili, in se z nami združili, ako postane »Učit. Tov.« zares učiteljski list Močnik na to odgovarja, da je nemogoče vsem vstreči; verskega vprašanja se pri vredovanju šolskega lista ne moremo ogibati, bodi si že v dopisih ali korespondencah. Večina šolskih listov je na brezverskem stališču (konfessionslos), tega tudi ne skrivajo. Recimo, da nihče ne napada verstva v šoli, ne bilo bi treba napadov

zavračevati, a temu ni taka. Pri takih vprašanjih mora vendar list barvo pokazati. Ko bi n. p. list svoje lice spremenil, da bi nekaterim vstrezal, bi se pa drugim zameril, tudi iz tega stališča ni nikakor listu na korist, ako spremeni svojo barvo, sedaj pa je najmanj čas za to.

On je list z verskim programom prevzel in ga tudi noče spremeniti; ako hočejo tovariši drugačen list imeti, naj mu dajo drugo ime in drugega vrednika

Odb. g. Stegnar pravi sicer, da šolski list ne more prezirati verskega vprašanja; samo ob sebi se razumé, da odgoja pri nas ne more biti drugačna kakor kerščanska, vendar pa on misli, da je moč sestaviti tak program, ki bo vstrezal učiteljem; meseca decembra naj se sestavi tak program in učitelji naj se povabijo, da naročé list s takim programom, verjetno, da se jih bode več oglasilo, ki hočejo podpirati tak list. — M. pravi, da ostane pri tem, kar je prej rekel, da je užé marsikaj poskušal, in da neče prazne slame mlatiti. Odb. g. Lapajne potem svoje predloge nazaj vzame in s tem je bila debata končana.

(G. Lapajne je menda sam spregledal, da v tem osodepolnem času, ko gre „biti ali ne biti“, ne gre razpravljati takih stvari. „Kommt Zeit, kommt Rath“ pravi Nemec o takem vprašanji. Da „Tov.“ vrednik rad prijenja, kjer more, to ve vsak, kdor se za list kaj briga, in to tudi nekoliko iz sebičnosti. 1) Mu je na tem, da učitelji list beró; 2) kdor pomoči drugih potrebuje, mora tudi sodelavcem prijenjati . . .)

Tajnik poroča: Učitelj Rant iz Prema mi je pisal pismo v katerem zeli, da bi prišli na versto njegovi predlogi. — Tajnik prebere predloge, iz med katerih se dene na dnevni red nasvet v smislu Rantovega poziva do ljudskih učiteljev dné 9. prosenca (Učit. tov. l. 2., 15. pros.), ki se glasi: Slovensko učiteljsko društvo naj prosi pri slavnemu deželnemu zboru: da dovoli predplače ljudskim učiteljem od njihovih aktivnih plač. Učitelj R. pravi, da je temu pozivu dosihmal priterdilo do sedaj nič manj nego 239 ljudskih učiteljev. Po predlogu odb. Stegnarja sprejme zbor ta nasvet za svojega, in hoče v tej zadevi storiti, kar je v moči.

Drugi njegovi nasveti, ki se tičejo vredovanja »Učit. tov.« in ki govoré o učnih pripomočkih, zbrisejo se iz dnevnega reda.

Razgovor o novem II. berilu je izostal; tajnik pravi med drugim, novega berila smo bili zeló potrebni, hvaležni moramo biti štajerskim učiteljem, da so nam kaj spisali, a on je prejel obsirno kritiko o tem berilu iz celjskega okraja, to hoče priobčiti, naj tedaj izostane njegova kritika. Zbor temu priterdi, ker so se vsi nekako užé utrudili, in g. Brezovnik, učitelj iz Vojnika pri Celji, pravi, da je on v »Slov. Nar.« kritikoval to berilo, ker so ga nekako za to nagovorili, sicer je pa na Štajarskem poseben odsek, ki pregleduje in popravlja šolske knjige, nemške ter slovenske.

Volitev. Oddanih je bilo 20 listov: Absolutno večino so dobili: gg. Borštnik, Govekar, Kuhar, Lapajne, Močnik, Praprotnik Andri, Stegnar, Tomšič, in relativno Levičnik iz Zeleznikov. Glasove sta še dobila: Papler (6) iz Borovnice in Praprotnik iz Preske. Izvoljeni prevzamejo volitev. — Račun sta pregledala, odobrila in podpisala gg. Levičnik in Martin Zarnik, in tako se je zborovanje učit. društva zaključilo ob pol jedne popoldne.

Narodna šola. Predsednik gospod Stegnar otvori sejo ter omenja osemletnega delovanja odsih dob, ko se je društvo l. 1871. pričelo v Idriji, potem preselilo v Ljubljano spremenivši ime in pravila, do konca pretečenega leta. Od takrat deluje društvo z vedno boljším vspehom. Računi kažejo letos še večje

dohodke mimo lani. Posamesnih dobrotnikov društvo ravno ne šteje obilo, ki bi bili neposredno društvu izročili kak dar, a šole so vendar imele obilo prijateljev, ker je 20 ljudskih šol precejšnje svote odboru izročilo. Izmed dobrotnikov posebnih naj bodo imenovani: g. Križaj, dekan v Kamniku, g. dr. Starè v Ljubljani, g. vitez dr. Močnik v Gradei, g. Flis, spiritual ljubljanskega semenišča, g. J. Murnik, tajnik kupč. zbornice, katerim zbor stopivši se zahvaljuje. Kakor prejšna leta, se tudi letošnje leto nabiralne skrinjice niso kaj obnesle. Tu manjka prijateljev in agitatorjev. Naj večo zaslugo za društvo si vsako leto pridobi z nabiralno skrinjico gostilnica pri g. Koširji pod Šmarno goro; zbor izrekuje slavo. Naj znamenitejo podporo pa je kakor vsako leto naklonila društvu slavna hranilnica v Ljubljani: 100 gl.; isto tako vsled prijaznega posredovanja gospoda Ivana Hribarja, glavnega zastopnika banke Slavije, od te zavarovalnice: 100 gl. Zbor se s slavaklci blagima dobrotnicama stojé zahvaluje. Na g. učiteljih je, da ta vir ne vsahne dobrodelnemu društvu, zato naj banko Slavijo posebno priporočajo pri zavarovanju.

Da-li so društveniki zadovoljni z delovanjem »Narodne šole«, moramo le deloma konstatirati. Nekaj zahvalnih pisem nam je došlo. To nam daje poročstva njih zadovoljnosti, da se deležniki vsako leto manj ali več zopet oglašajo. — Iz računa, priobčenega v zadnji »Tovarševi« številk, in pri zboru navzočim g. udom razdeljenega, razvidno je delovanje odbora. Ker je že pozno čez poldne, odpade po želji zborovi blagajnikovo poročilo in verši se volitev pregledovalcev računov in odbora. Račune so pregledali in odobrili gg. Bl. Kuhar, Jernej Čencič in Marko Kovšca. V odbor pa so bili voljeni prejšni gg. udje: Andrej Praprotnik, M. Močnik (tajnik in blagajnik), Iv. Borštnik, Fr. Govekar, Fr. Papler, Fr. Praprotnik, N. Stanonik, Iv. Tomšič in Fl. Stegnar (predsednik).

— Iz seje c. k. dež. šl. sveta dne 25. sept. 1879.

Na dnevnem redu je bilo:

Deželni odbor se naprosi, da odpiše najemščino na zemljišču, iz čegar dohodkov se deloma izplačuje nekodi učiteljska služba, kar se ima zgoditi na podlagi dotičnih obravnav.

Šolski občini, ki prosi podpore iz deželnega šolskega zaklada v prevstrojenje poslopja za ljudsko šolo, se hoče pomagati s tem, da se bode pri deželnem odboru delalo na to, da dobi na posodo potreben denar, ki se ima vračevati v petih letih brez obresti.

Šolski občini se odkáže 800 gld., ki so ji bili za šolsko zgrado privoljeni za l. 1879.

Pritožbi dveh učiteljev zoper razsodbo c. k. okraj. šl. svetov, ki jima odrekujeta drugo starostno doklado, se zaveržete.

Ljudski učitelj se stavlja na njegovo prošnjo s koncem septembra v pokoj, dovoli se mu normalna penzija.

Po sporočilu c. k. okraj. šl. sveta se odpiše dolg, kateri je imel nekdo plačati zarad šolskih zamud — umerl je.

Trem profesorjem na gimnaziji in dvema na realki priznava se petletna doklada.

Ravnateljstvo na gimnaziji prosi podpore za obertnijsko risarsko šolo, v tem se ima poročati c. k. ministerstvu za uk in bogočastje.

O poročilu okrajnega šolskega sveta, zastran učiteljev začasno umeščenih, ki so bili ob službo, a zopet umeščeni, in bi bili na podlagi dosedanjih dekretov tirjali dopolnilnih doklad (Ergänzungszulagen), razpošiljajo se dotični ukazi.

Učiteljstvo, ki je prosilo, naj se mu spregleda poučevanje po razdelkih, se zaverne s svojo prošnjo.

O prošnji dveh spraš. kandidatinj zastran njih porabe pri praktičnem poučevanju na dekliški šoli se je poročalo ministerstvu.

Zastran pripomoči, ki je dalo c. k. poljedeljsko ministerstvo za nadaljevalno poučevanje v kmetijstvu, odobrila se je osnova za razdelitev, katero je sestavil deželni nadzornik s prideržkom, da tudi centralni odbor c. k. kmetijske družbe v to priterdi.

Šolski občini, kateri se je privolilo 60 gld. za napravo šolskega verta, odtegne se ta svota, ter se da drugi.

Poročilo okraj. šl. sveta, da se učitelj nekodi ne umesti, se poterdi in na znanje jemlje.

Zastran vprašanja okrajnega šl. sveta, ali ima veljati šolski in učni red tudi meščanskim šolam, se je poročalo slavnemu ministerstvu.

Prošnja učitelja, naj se pusti na dosedanji službi, je bila uslišana.

Prošnja gimnazijskega učenca, da se mu izvanredno dovoli ponavljati razred, se bode predložila ministerstvu.

Pritožbe razsodeb zastran šolskih zamud, potem več prošenj za nagrado in denarno pripomoč je bilo razrešenih.

— **Slovensko učiteljsko društvo** je imelo odborovo sejo 2. t. m. Razgovor je bil o društveni delavnosti na literarnem polji. — Razpošilja se ravno kar udom: »Podučno berilo«, ki je raznoverstnega obsega, in bode morda kje ugajalo. Prihodnja odborova seja bode 6. novembra t. l. Na dnevnem redu bode: Posvetovanje, kako izvršiti sklepe občnega zbora. — Začetek popoldne ob 1½ uri.

— **Začetek šole.** Meščanska šola v Krškem začne novo šolsko leto s 16. oktobrom. Sprejemajo se vanjo 10letni dečki, ki so ljudsko šolo izvršili in nekoliko nemščine zmožni. Letos bodo uživali revni zunanji dečki razne podpore.

Vodstvo 3razredne meščanske šole v Kerškem, 3. okt. 1879.

J. Lapajne.

— **V mestne šole v Ljubljani** se vže nekaj let na moč branijo otrok iz okolice, tudi tam, kjer bi bilo še kaj prostora, izvzemši nunske šole. »Okoličanje naj si napravijo svoje šole«, tako se jim odgovarja. A pomisliti je tukaj treba, da posamezni niso krivi, ako občine ne napravijo šole, tudi se v Ljubljanskih šolah otroci lahko več nauče, kakor n. pr. na 1razrednici pri sv. Petru; dalje je pa tudi treba premisliti, da n. pr. v Šiški, v Udmatu in na Selih stanujejo ubožni ljudje, ki delajo po ljubljanskih tovarnah in pa otroci železničnih uradnikov in delavcev, ki vendar tudi želé, da bi njih otroci kam v šolo hodili. No, premožniši si znajo pomagati. Protestantovska šola jim je kakor nalašč za to postavljena. Ubožnim pa, ki ne morejo plačevati šolskega denarja in pa zanikernim je pa tudi vse jedno, ali otroci hodijo kam v šolo ali rastejo kakti divjaki po dobravah. — Sicer pa je 3. razred na I. mestni deški šoli uže tri leta zaporedoma bilo nad 100 otrok, za 80 je pa prostora; letos je šolsko vodstvo prosilo za vstričen razred (paralelko), mestni šolski svet je sicer to sprejel, ali zadnjo besedo ima srenjski odbor, ki šole vzderžuje; stroškov se pa vsaka srenja ogiblje kar more; šolsko vprašanje je poslednjič tedaj dnarstveno vprašanje.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na mestnih deških 5razrednih ljudskih šolah v Ljubljani, poduč. služba, l. p. 500 gl. in star. doklade. Prošnje do 31. oktobra pri mestnem šl. svetu v Ljubljani.

V šolskem okraji Kočevskem. Na 4razrednici v Kočevji, III. učit. služba, l. p. 500 gl. in priboljška iz obrest necega zavoda. Služba se oddaja stalno ali provizorno. Prošnje do 24. oktobra pri c. k. okraj. šl. svetu v Kočevji.

V šolskem okraji Kamniškem. Na 1razrednici na Goričici pri Mengšu, učit. služba, l. p. 450 gl. in stanovanje. Prošnje do 25. oktobra pri c. k. okr. šl. svetu v Kamniku. Na 1razredni šoli v Čemšeniku, učit. služ., l. p. 400 gl. in stanovanje; c. k. okr. šl. svetu do 15. oktobra.

V šolskem okraji Radovljiškem. Na 2razredni ljudski šoli na Bledu, II. učit. služba, l. p. 450 gl. brez stanovanja; v Srednji vasi (v Bohinju) in v Gorjah, nad. službi po 500 gl. in stanovanje, a učiteljski ravno tam po 400 gl. in stanovanje; učit. službi v Begunjah in v Ljubnem (glej zadnjo števil.), vse do 20. oktobra pri c. k. okraj. šl. svetu v Radovljici.

V šolskem okraji Černomeljskem. Na 4razredni ljud. šoli v Metliki, II. učit. služba, l. p. 500 gl. (eventuelno tudi vodijska), do 20. oktobra pri c. k. okraj. šl. svetu v Radovljici.

Šolski okraj v Kranji. Na 4razredni ljudski šoli v Kranji, učit. služba, l. p. 450 gl. Prošnje do 28. oktobra t. l. pri c. k. šl. svetu v Kranji.

Učiteljska služba

Štev. 423.

na enorazrednici v Žusmu z dohodki 3. razreda in stanovanjem se razpisuje. Prošnje se imajo do konca oktobra 1879 poslati krajn. šolskemu svetovalstvu v Žusem (Süßenheim, Post St. Georgen a. d. Südbahn).

Okrajni šolski svet Šmarski, 23. sept. 1879.

Predsednik: Haas l. r.

Podučiteljska služba

Štev. 752.

na trirazrednej šoli v Žavcu (Sachsenfeld) z dohodki 3. razreda in stanovanjem se razpisuje. Prošnje se imajo poslati do konca oktobra krajn. šolskemu svetovalstvu v Žavcu.

Okrajni šolski svet Celje, dné 1. okt. 1879.

Predsednik: Haas l. r.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gosp. Janez Peruci, učit. v Spodnjem logu (Unterlag), v pokoj. G. Janez Kragl iz Kočevja, stalni nadučitelj v Terziču. G. Jakob Ostermann, stalno v Jesenici in Kaliger pri sv. Križu pri Kostanjevici. G. Janez

Kremžar, spraš. učit. kand., začasni učitelj v Velkem gabru, v litijskem okraji, g. Mih. Kos, začasno pri sv. Križu p. Turnu, tudi tako v Krašinj; gdč. Alojzija Bauer iz Černomlja v Radovljico, in gdč. Avguste Zupan, učiteljica v Fohnsdorf, (okraj Judenburg), na Duplico pri Zagorji. Spraš. učit. kandidatije so bile umeščene: gdč. Jakobine Naglas v Šmartno pri Litiji; gdč. Johana Lastnik za podučiteljico v Artiče; g. Jakob Pintar, sprš. učit. kand., učitelj v Sromlje na Štajarskem in g. Janez Skubec, učitelj pri steklarni v Kočevji, v Zabukovje na spod. Štajersko. Začasno sta bila umeščena spraš. učit. kandidata g. Jan. Bartel v Grahovo in g. Janez Janežič v Šent-Lampert (okraj Litij.). Gdč. Marija Kobilica v zavodu gdč. Huth.

»L. Schlzgtg.«

V **Rud. Milic-evi tiskarni v Ljubljani** so ravno kar na svitlo prišli in se dobivajo:

Novi obrazci (formulari)

k novemu „*Navodilu, kako naj krajni šolski sveti svoja uradna opravila opravljajo*“. Na svitlo dal c. k. šolski svet za Kranjsko.

Ti obrazci so:

Obrazec A. Kataster šole. — Kataster der Schule.

- „ *B. Inventar o glavni imovini krajnega šolskega zaloga. — Inventar über das Stammvermögen des Lokalschulfondes.*
- „ *C. Inventar .. razredne ljudske šole. — Inventarium der ..klassigen Volksschule.*
- „ *D. Proračun o potrebi in poplačilu .. razredne ljudske šole za 18 .. leto. — Voranschlag über das Erforderniss und die Bedeckung der ..klassigen Volksschule für das Jahr 18 ..*
- „ *E. Račun o stvarnih potrebah .. razredne ljudske šole za 18 .. leto. — Rechnung über die sachlichen Erfordernisse der ..klassigen Volksschule für das Jahr 18 ..*

Te nove obrazce priporočamo p. n. krajnim šolskim svetom, ljudskim učiteljem, županstvom itd.

Natisnjeni so za slovensko in nemško uradovanje, tedaj slovenski posebej, nemški posebej, in se prodajajo po 2 kr. pola.

Današnji list obsega 20 strani.

